Педагогика / Педагогика / Pedagogics

**ФИНЛЯНДИЯ ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ТАЖРИБАЛАРИ
ЎЗБЕКИСТОН НИГОҲИДА**

Абдусаматова В.Ғ.

3-курс дарий-инглиз гуруҳи талабаси,
Тошкент давлат шарқшунослик университети

Илмий раҳбар: Фаҳриддин Нуриддинович Халилов
Педагогика фанлари доктори, профессор,
Педагогика-психология кафедраси,
Тошкент давлат шарқшунослик университети

Аннотация: Мақолада қадимдан ўзининг сифатли ва самарали билим бериши билан дунё бўйича етакчи ўринни эгаллаб келаётган Фин таълим тизимини ёритиш ҳамда уни чуқурроқ ўрганиш, қолаверса, Ўзбекистонда ҳам таълим- тарбия бериш, ўқув жараёнида замонавий таълим технологияларидан унумли фойдаланиш ҳамда сифатли ва самарали таълим тизимини яратиш, жаҳон таълим стандартларидан тажриба сифатида фойдаланиш қанчалик ўринли ва фойдали эканлиги каби бир қанча масалалар ёритилган.

Калит сўзлар: Фин таълим тизими, Давлат Таълим Стандартлари, индивидуаллик, принсп, таълим-тарбия, замонавий таълим технологиялари, метод, ота-она, педагог, ўқувчи, ишонч, амалиёт, масъулият, мустақиллик.

**ОПЫТ ИЗУЧЕНИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ФИНЛЯНДИИ ГЛАЗАМИ
УЗБЕКИСТАНА**

Абдусаматова В.Г.

Студентка 3-курса дарийско-английской группы,
Ташкентский государственный университет востоковедения

Научный руководитель: Фаҳриддин Нуриддинович Халилов
Доктор педагогических наук, профессор,
Кафедра педагогики и психологии,
Ташкентский государственный университет востоковедения

Аннотация: В статье освещается и углубляется изучение финской системы образования, которая долгое время была мировым лидером в предоставлении качественного и эффективного образования, а также образования в Узбекистане. При этом освещен ряд вопросов, таких как эффективное использование современных образовательных технологий в процессе обучения и создание качественной и эффективной системы образования, целесообразность и полезность использования мировых образовательных стандартов в качестве эксперимента.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Ключевые слова: финская система образования, государственные образовательные стандарты, индивидуальность, принцип, образование, современные образовательные технологии, метод, родитель, учитель, ученик, доверие, практика, ответственность, независимость.

EXPERIENCE OF STUDYING THE FINNISH EDUCATION SYSTEM THROUGH THE EYES OF UZBEKISTAN

Abdusamatova V.G.

3-course Student of the Darius-English group,
Tashkent State University of Oriental Studies

Scientific adviser: Fahriddin Nuriddinovich Khalilov

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Department of Pedagogy-psychology,
Tashkent State University of Oriental Studies

Abstract: The article highlights the in-depth study of the Finnish education system, which has long been a world leader in the provision of quality and effective education, as well as education and training in Uzbekistan. In the process, a number of issues were covered, such as the effective use of modern educational technologies and the creation of a quality and effective education system, the appropriateness and usefulness of using world educational standards as an experiment.

Keywords: Finnish education system, State Educational Standards, individuality, principle, education, modern educational technologies, method, parent, teacher, student, trust, practice, responsibility, independence.

Дунёни лол қолдирган таълим тизими

“Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш – мамлакатни барқарор тараққий эттриш ва модернизатсия қилишнинг энг муҳим шартидир”.¹

Ш.М.Мирзиёев

Кириш

Мустақилликнинг илк кунларидан бошлаб ҳар бир соҳага улкан эътибор қаратилди, шу билан бир

қаторда таълим соҳасида ҳам туб бурилиш юз берди. Йилдан йилга ёшларга кўрсатиладиган эътибор ортиб бормоқда. Бошқарув органи баркамол авлодни ўқитиш ва тарбиялаш тараққий ягона давлат сиёсатини амалга оширишлари, берилган масалаларни ўз вақтида ва ижодий ҳал этишлари, барча ўқув юртларининг иш савияси ҳозирги замон талабларига мувофиқ оширилишини талаб этилмоқда. Муҳтарам Биринчи Президентимиз И.А.Каримов ташаббуси билан 1997- йил 29- августда қабул

¹Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президентининг “Баркамол авлод-мамлакатимизни ривожланишида

ҳал қилувчи куч” мавзусидаги халқаро конференцияси. [Электрон ресурс]. – Манба: <http://old.president.uz>

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

қилинган “Таълим тўғрисидаги Қонун” ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”ни амалга оширишдан бош мақсад ҳар жиҳатдан баркамол авлодни тарбиялаш, XXI асрнинг эркин фикрли, ўз ватани ва халқини манфаатларига садоқатли ёрқин шахсларни вояга этказишда намоён бўлади. Бу мақсадга эришиш умумий демократик янгилинишлар жараёни, жамиятни эркинлаштириш, мамлакатда янги ижтимоий-сиёсий муҳитни шакллантириш билан боғлиқдир.

Тараққиётнинг тамал тоши ҳам, мамлакатни қудратли, миллатни буюк қиладиган куч ҳам илм-фан, таълим ва тарбиядир. Бугунги кунга келиб Президентимиз Ш.М.Мирзиёев бошчилигида мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, илм-фан соҳаси ривожини жадаллаштириш масалаларига жуда ката эътибор қаратилмоқда. Мактабгача таълим, мактаб ва олий таълим тизимлари, илмий-тадқиқот муассасалари фаолиятида сифат ўзгаришлари рўй бермоқда. Юртбошимиз: “Мактабда ўқитиш методикаси ўзгармаса, таълим сифати ҳам, мазмуни ҳам, муҳит ҳам ўзгармайди”², - дея таъкидлайдилар. Зеро, ўқувчиларни фақат ёдлашга эмас, балки фикрлашга чорлайдиган методика яратиш зарурдир. Юртимизда таълим тизими, ўқитиш системаси, умуман, билим олиш жараёни деганда, фақатгина китоб ўқиш, илм олиш эмас, балки, тарбия бериш, ўқувчига ўзбек номига мос ва хос хислатларини сингдириш, одоб-ахлоқ ва маънавият-маданият тушунчаларини ҳам уқитиш ҳамда ўргатиш асосий ўринни эгаллайди.

Мамлакатимиз таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштириш, илм-фан соҳаси ривожини жадаллаштириш мақсадида олдимизга жамиятда устознинг обрў-эътибори ва мақомини кўтариш, ўқув дастурлари ва методикасини тўлиқ қайта кўриб чиқиш, мактабни таълимнинг кейинги босқичлари билан узвий боғлаш, ўқитувчиларни ортиқча қоғозбозликдан халос этиб, ўз устида кўпроқ ишлаши учун шароит яратиш ва рағбатлантириш, мактабларда маънавий муҳитни яхшилаш, аввало, ўқув юкламаси ва дарслар сонини қайта кўриб чиқиш, дунёдаги замонавий ўқув дастурлари, ўқитиш методикаларини ўрганиб, юртимиз умумтаълим мактабларида жорий қилиш каби бир қанча муҳим вазифалар белгилаб берилди. Бундан ташқари, таълим-тарбия соҳасида замонавий ва оқилона тизим яратиш, ўқитиш методлари, таълим стандартлари, дарслик ва ўқув қўлланмаларини янгилаш зарурлиги, билим беришда чет элдаги илғор тажрибалардан фойдаланиш, тарбияда эса миллий анъана ва қадриятларга суяниш каби долзарб вазифалар ётади. Сифатли ва самарали дарс ташкил этиш ҳамда ўқув муассасаларида замонавий методларга асосланган тизимни йўлга қўйишда ҳар доим Финляндия тажрибаси мисол қилиб келтирилади. Ушбу мамлакат умумий саводхонлик, табиий фанлар ва математика бўйича дунёда энг илғорлардан биридир.

Халқаро тадқиқотларга кўра, финляндиялик мактаб ўқувчилари дунёдаги энг юқори билимлар даражасини намоиш этишади ва дунёдаги энг кўп китоб ўқувчи болалар

² Ўзбекистон Республикасининг “Таълим-тарбия тизими: тараққиётнинг янги босқичи” видеоселектордаги нутқи 31.10.2020 [Электрон

ресурс].-Манба: <http://iiv.uz/uz/news> – Таълим-тарбия тизими: тараққиётнинг янги босқичи.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

ҳамдир. Бундан ташқари, финляндиялик мактаб ўқувчилари табиий фанлар бўйича - дунёда иккинчи, математика бўйича эса бешинчи ўринни эгаллашади. Бироқ ажабланарли тарафи шундаки, финляндиялик мактаб ўқувчилари дарсларга у қадар кўп вақт ажратишмайди.

Финляндияда ўртача мажбурий умумтаълим тизими икки босқичли мактабни ўз ичига олади:

- қуйи 1-6 синф;
- юқори 7-9 синф.

Қўшимча 10-синфда ўқувчилар ўз баҳоларини яхшилашлари мумкин. Сўнгра болалар ё профессионал коллежга йўл олишади, ёки литцейда ўқишни давом эттиришади.

Финляндияда мактаб таълими сўнгги йилларда Россияда катта қизиқиш уйғотмоқда. Финляндиялик ўқувчиларнинг халқаро рейтингдаги юқори натижалари уни текшириш ҳаттоки авж олган, десак ҳам ҳеч муболаға бўлмайди. Финляндия мактаблари видеога, ҳатто, филмларга ҳам олинган.

Таълим соҳасида бошланган тизимли ислохотлар 2000-йиллардан бошлаб Финляндия таълим кўрсаткичлари дунёда энг юқорилардан бирига айланишига олиб келди. Финлар биринчи навбатда мактабларни кичик жамиятларга айлантиришга ҳаракат қилди ва кейинги навбатда ўқитувчиларни тайёрлашга катта эътибор қаратди. Ўқитувчиларни тайёрлаш учун уч йиллик бакалавр ва икки йиллик магистратура даражасидан иборат жами 5 йиллик дастур жорий қилинди, ўқитувчи бўлиш учун магистратура даражасига эга бўлиш мажбурий қилиб қўйилди.

Ўқитувчилар бир кунда синфхонасида 4 соат дарс беради ва ҳафтага 2 соат ўқитувчи малака оширишига сарфланади;

Финляндияда "ўқитувчи" касби – обрўли касб ҳисобланади;

олий таълим масканларида ўқитувчи бўлиб ишлашга жуда катта конкурс мавжуд.

Финляндиядаги энг йирик мактабда 960 нафар ўқувчи таълим олади. Энг кичигида эса - 11 нафар. Барча мактаблар мутлақо бир хил жиҳозланган, бирдек имкониятларга ега ва бир хил молиялаштирилган. Деярли барча мактаблар - давлат мактаблари бўлиб, ўнлаб хусусий мактаблар бор. Яқин вақтларгача финларга мактаб танлаш тақиқланган эди, болалар шунчаки энг яқин орадаги мактабга чиқишарди. Тақиқ бекор қилинди, лекин оналарнинг аксарияти барибир болаларни яқин орадаги таълим муассасасига беришни маъқул кўришмоқда, Зеро, Финляндияда барча мактаблар бирдек яхши.

Фин таълим тизими бугун дунёнинг кўплаб ривожланган мамлакатлардаги тизимлардан фарқ қилади ва унинг муваффақиятини таъминлайдиган 7 та тамойилга асосланган: тенглик, бепул таълим, ишонч, мустақиллик, индивидуаллик, амалийлик, ихтиёрийлик шулар жумласидандир. Хўш, дунёда энг яхши ҳисобланадиган Финляндия таълим тизими, бошқалардан нимаси билан ажралиб туради?

Ишонч

Биринчидан, мактаб ходимлари ва ўқитувчилар учун турли текширувлар ва ортиқча қозоғбозликка йўқ. Жамиятда ўқитувчилик ниҳоятда нуфузли касб ҳисобланади. **Минглаб**

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

варақли ўқув дастурлари ўрнини ҳам 10 варақ атрофидаги умумий тавсиялар эгаллайди.

Ўқитувчиларнинг малакасига ишонч шунчалик каттаки, дарсликлар учун ҳам умуммиллий стандартлар бекор қилинган — ўқитувчилар ўзларининг ва ўқувчиларининг эҳтиёжларидан келиб чиқиб дарслик танлайди. Яна бир аҳамиятли томони шундаки, болаларга бўлган ишонч: дарсларда ўқувчи ўзини қизиқтирган иш билан шуғулланиши мумкин. Масалан, бирор фандан дарсда ўқув филми намойиш этилаётган бўлса-ю ўқувчига бунинг қизиғи бўлмаса, у китоб ўқиб ўтириши мумкин. Ўқувчи ўзи учун нима фойдали эканини ўзи танлайди.

Ота-она

Ўқитувчи ўқувчисининг ота-онаси ким бўлиб ишлашини зарурат туғилгандагина билади. Ўқитувчиларга ота-оналарнинг иш жойига доир саволлар бериш тақиқланган.

Финляндияда электрон баҳолаш тизими мавжуд бўлиб, улар орқали ўқувчиларнинг ота-оналари ўз фарзандларининг ўзлаштиришларини кузатиб боришлари мумкин.

Бугунги кунга келиб юртимизда ҳам Халқ таълими вазирлиги ва Россиянинг машҳур “Дневник.ru” компанияси умумтаълим мактабларда электрон журналларни жорий қилиш лойиҳаси амалга оширилди. Ушбу машҳур онлайн платформа ўқувчиларнинг ота-оналарига болаларининг ўзлаштириш натижаларини, давоматини ва бошқа кўрсаткичларини онлайн назорат қилиш имконини яратди.

Тенглик

Бир фаннинг бошқаларидан чуқурроқ ўргатилиши мақсадга мувофиқ

эмас. У ерда, масалан, математика санъатдан муҳимроқ ҳисобланмайди. Аксинча, қобилиятли болалар учун алоҳида синфлар ташкил қилинишига ягона сабаб уларнинг тасвирий санъат, мусиқа ва спортга мойиллиги бўлиши мумкин.

У ерда бу доимий тирик жараён — нима яхши эканлигини мактабларнинг ўзлари ҳал қилади.

Финляндиядаги мактабларда ўқитувчи доска олдида туриб 45 дақиқа мавзунини тушунтиришига деярли гувоҳ бўлмайсиз. Ўқувчилар ўзаро келишилган режа бўйича мавзунини ўзлари мустақил ўрганади, дарс пайтида еса кимдир ўқиб ўтирганини, кимлардир гуруҳга бўлиниб муҳокама қилаётганини, бошқалар ўқитувчига саволлар бераётганини кўриш мумкин.

Ўқитувчи ва ўқувчи

Ўқитувчилар шартнома асосида ишга қабул қилинади. Шунингдек, "яхши" ва "ёмон" ўқувчилар ҳам йўқ. Ўқувчиларни бир-бирига таққослаш тақиқланган. Ақлли болалар ҳам, ақлий салоҳияти бўшроқ болалар ҳам "ўзига хос" ҳисобланиб, барча билан бирга ўқишади. Оддий мактабда кўриш ва эшитиш органлари касалликлари бўлган ўқувчилар учун синф ташкил қилинган бўлиши мумкин.

Қувонарлиси шундвки, жамоада ногиронлиги бўлган болалар ҳам таълим олиши юртимизда Ш.М.Мирзиёев томонидан “2019/2020 ўқув йилида Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилишнинг давлат параметрлари тўғрисида” ги ПҚ-4359- сонли Қарори асосида йўлга қўйилди ва улар учун квоталар белгиланди, эндиликда бундай болалар грант асосида аудиторияларда таҳсил олмоқдалар.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

“Таълим тизими индивидуал ёндашув, ишонч, ихтиёрийлик ва мустақилликка ва принципларга асосланган”.

Бепул

- тушлик;
- экскурсиялар, музейлар ва синфдан ташқари ҳар қандай фаолият;
- болани уйдан олиб кетувчи ва қайтарувчи транспорт, агар энг яқин мактаб 2 километрдан узоқда бўлса;
- ўқув дарсликлари, барча ўқув қуроллари, калкуляторлар ва ҳатто планшет-ноутбуклар.

Ҳар қандай мақсадлар учун ота-оналардан пул йиғиш тақиқланади.

Индивидуаллик

Ҳар бир бола учун индивидуал таълим ва ривожланиш режаси тузилади. Индивидуаллик ўқувчилар томонидан фойдаланилаётган дарсликлар мазмуни, машғулотлар, синф ва уй ишлари сони ҳамда уларга ажратилаётган вақт, шунингдек, таълим материалига ҳам тегишли.

Бир синфнинг ўзида дарсда болалар турли мураккабликдаги машқларни бажаришади. Баҳолаш тизими ҳам персонал даражага мувофиқ. Агар “одатий” машқ аъло баҳога бажарилса, эртасига юқорироқ даражали машқ берилади, мободо бунинг акси бўлса ҳечқиси йўқ, яна оддий машқ берилади.

Ўқувчининг фанга қизиқиши ёки қобилияти бўлмаса, дарров “икки” баҳо билан қўйилмайди, болани келгусида унча мураккаб бўлмаган, амалий жиҳатдан фойдали бўлган касбга йўналтиришади.

Умуман олганда, Финляндия мактабида таълим жараёни юмшоқ,

бирок бу мактабни жиддий қабул қилмаса ҳам бўлади, дегани эмас. Мактаб режимига риоя қилиш мажбурий саналади. Барча ўтказиб юборилган дарсларда қайта ўтиришга тўғри келади. Масалан, ўқитувчи 6-синф ўқувчиси учун ўз жадвалидан “бўшсоат”ни белгилайди ёки 2-синфнинг дарсига кириб ўтиради.

Ўқитувчи берган вазифани бажармаган, дарсда ишламаган боланинг ота-онаси мактабгача киритилмайди, танбеҳ ҳам берилмайди, ақлий қолоқликда айбланмайди ҳам. Агар ота-она ҳам фарзандининг бундай хатти-ҳаракатларига бефарқ қараса, бола шунчаки кейинги синфга ўтмайди.

Финляндияда бир синфда иккинчи йилга қолиш уят ҳисобланмайди, айниқса 9-синфдан кейин. Катта ҳаётга жиддий тайёргарлик кўриш лозим, шунинг учун финн мактабларида кўшимча (мажбурий эмас) 10-синф бор.

Мустақиллик

Финляндияда мактаб болани энг асосийси - мустақил муваффақиятли ҳаётга ўргатиши керак, деб ҳисобланади. Шу боис у ерда фикр юритиш ва ўз хоҳишига кўра билим олишга ўргатилади. Ўқитувчи янги мавзуларни сўзлаб ўтирмайди - барчаси китобда бор. Ёд олинган формулалар эмас, маълумотномадан, матндан, интернетдан, калкулятордан фойдаланиш - жорий муаммолар ечимини топиш учун керакли ресурсларни жалб қилишни билиш муҳим. Фин мактабларида болалар жуда кўп иншо ёзади: мустақил ишлаш болага ҳар бир масала ҳақида ўз фикрига эга бўлишни ва фикрини бадиий тилда изоҳлашни ўргатади.

Ўқитувчилар тестга тайёргарлик кўришга эътибор бермайдилар

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Фин таълим тизимида тестга тайёргарлик кўриш йўналиши мавжуд эмас. Болалар одатда халқаро математика ва ўқиш тестларидан юқори натижаларга эришсалар ҳам стандартлаштирилган тест Финляндия таълим тизимида кирмайди. Фақат ўрта мактабнинг сўнггида Финляндия талабалари учун мажбурий давлат имтиҳон мавжуд. Лекин унга натижалар ошкор этилмайди бу ҳақида на ўқитувчи, на ота-она ва ҳатто ахборот воситалари ҳам алоҳида эътибор қаратмайдилар. Ҳатто, Финляндия таълим вазирлиги вакилларида бири ҳам Финляндия талабаларининг тестлардан муваффақиятлар қозонишганини таъкидлаб, "Тест бу биз қиладиган иш эмас",- деган экан. Зеро, фин мактаблари "Биз болани ё ҳаётга тайёрлаймиз, ё имтиҳонга. Биз биринчисини танлаймиз",- шиори остида фаолият юритишади.

Қачон ва қанча вақт ўқилади?

Финляндияда ўқув йили августда бошланади, яъни 8 августдан 16 августгача, ягона кун йўқ. Ўқув йили май ойи охирида яқунланади. Кузги ярим йилликда 3-4 кунлик таътил бор, шунингдек Рождество муносабати билан 2 ҳафталик таътил берилади. Баҳорги ярим йиллик феврал ойидаги "чанғи" таътилини ҳам ўз ичига олади, бунда фин оилалари, қоидага кўра, оилавий чанғи учишга боришади. Бундан ташқари, баҳорги ярим йилликда Пасха таътили ҳам бор.

Таълим – беш кунлик, фақат кундузги сменада. Жума – қисқартирилган кун.

Баҳо кимга керак?

Мамлакатда 10 баллик тизим қабул қилинган, аммо 7-синфгача фақат

сўзда баҳо қўйилади. 1-3 синфларда умуман ҳеч қандай баҳолар бўлмайди.

Финляндияда барча мактаблар «Вилма» давлат электрон тизимида уланган, бу электрон мактаб кундалигидек гап, ҳар бир ота-она унга кириш учун шахсий кодга эга. Педагоглар баҳо қўйиб, давоматни белгилаб, боланинг мактабдаги ҳаёти ҳақида хабар бериб боришади; шунингдек психолог, ижтимоий хизматчи, "келажак ўқитувчиси", фелдшер ҳам у ерда керакли маълумотни қолдиради.

Чет элликлар учун таълим

Финляндия университетларида улар асосан фин ва швед тилларида дарс беришади, аммо ҳар йили инглиз тилидаги ўқув дастури жадаллашиб бормоқда, бу асосан чет эллик талабалар учун яратилган. Чет эл фуқароси Финляндияда олий маълумот олиш учун у инглиз тилини яхши билиши керак. Хорижий абитуриентларнинг ҳар бири иккита тестдан бирини танлаши мумкин: IELTS ёки TOEFL. Финляндияда йилига 250-300 минг талаба ва 6-7 мингга яқин меҳмон таҳсил олади. Финляндияда таълим тизими анча мураккаб ва ривожланган. Шу билан бирга, шимолий штат чет эллик ёшларга ғамхўрлик қилади, уларга бепул таълим олиш ҳуқуқини беради.

Таълим нархи. Финляндия таълими бепул, шу жумладан чет элликлар учун ҳам. Талабалар турар жой, овқатланиш ва касаба уюшмасига мажбурий аъзолик учун ойига 600 дан 1000 еврогача пул сарфлайдилар. Шуни таъкидлаш керакки, университетларда ўқишнинг баъзи йўналишлари ҳали ҳам пулликдир.

Мактаб ҳаётига доир бошқа қизиқарли фактлар

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Мактаблар ҳудуди ўралмаган, кираверишда қўриқчилар йўқ.

Аксарият мактабларнинг кириш дарвозаси автоматик тизимга эга, бинога дарслар жадвали асосида кириш мумкин.

Дарсда болалар парта ва столда ўтиришиш эмас, полда (гиламда) ўтириш ҳам мумкин.

Баъзи мактабларда синфлар диван ва креслолар билан жиҳозланган. Кичик мактаб иншооти гиламчалар билан таъминланган.

Форма йўқ, кийимга нисбатан қандайдир талаблар ҳам йўқ, истаган кийимда келиш мумкин.

Алмаштириш учун қўшимча поябзал талаб қилинади, лекин кичик ва ўрта звенодаги болалар пайпоқда юришни маъқул кўришади.

Уй вазифалари камдан-кам берилади. Ота-оналар болалар билан дарс қилишга мажбур эмас, бунинг ўрнига педагоглар музей, ўрмон ёки сузиш ҳавзасига оилавий боришни тавсия қилишади.

"Доска олдида" ўқитиш усули қўлланмайди, болалар материални сўзлаб бериш учун доска олдида чақирилмайди.

Ўқитувчи дарсга умумий тус беради, сўнгра ўқувчилар орасида юриб, уларга вазифаларни бажаришга ёрдам беради ва жараёни назорат қилади. Ўқитувчининг ёрдамчиси (фин мактабларида ўқитувчи ёрдамчилари ҳам бўлади)

Дафтарга қалам билан ёзиш ва қанча хоҳласа, шунча ўчириш мумкин.

Ўқитувчи ҳам вазифани қаламда текшириши мумкин.

Финларнинг фарзандлари тунда асабий зўриқишдан уйғонмайди, тезроқ катта бўлишни орзу қилмайди, уларда мактабга нисбатан нафрат йўқ, ўқувчилар навбатдаги имтиҳонларга тайёрланиб, ўзлари ва бутун оила аъзоларини қийнамайди. Хотиржам, сермулоҳаза ва бахтли фин болалари китоблар мутолаа қилишади, таржимасиз (оригинал тилда) филмлар кўришади, компьютер ўйинлари ўйнашади, ролик ва велосипедларда учишади, мусиқа ва театр песалари яратишади, қўшиқ куйлашади. Улар ҳаётдан қувониб яшашади ва бунинг орасида таълим олишга ҳам улгуришади.

Хулоса

Хулоса ўрнида айтишимиз мумкинки, ривожланаётган давлатлар Финляндия тажрибасига қараганда бир жиҳатга катта эътибор қаратишлари лозим — яъни нимадир ўрганмоқчи бўлишса, Финляндия таълим тизимининг ҳозирги ҳолатдан эмас, 50-60 йил олдинги ҳолатига ва ўша даврлардаги муаммоларни ечиш учун қайси босқичларни босиб ўтганига қараши лозим. Зеро биз ҳозир айнан ўша ҳолатдамиз.

Бугун биз Финляндия каби ажойиб мамлакатнинг таълим тизими билан батафсил бўлмасада қисман танишдик. Ушбу мамлакатда таълим бутун дунёда мутлақо тан олингандир. Ушбу мақолани сарҳисоб қилиб, Финляндия ҳукумати ҳақиқатан ҳам ўз ёшлари ҳақида қайғуришини алоҳида эътиборга олиб айтишимиз мумкин. Бу ўзини моддий ёрдамдан тортиб, болалар боғчасига кира олмаган болаларнинг ота-оналарига ҳам, бепул олий маълумотга қадар ҳамма нарасада намоён бўлмоқда. Мактабга илк қадам қўйган бирорта ўқувчи йўқки ўқишга ва ёзишга қизиқмаса, шунинг учун ўқитувчи

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

бошланғич синфларда кўпроқ ўйин дарсларни ташкил этиб, энг бошидан қизиқтириб борса мақсадга мувофиқ бўлади, албатта. Чунки билим олиш учун инсон дастлаб фанлар йўналишида элементар тасаввурдан аста-секинлик билан касбий фанлар тизимига ўқиб-ўзлаштириб боради. Шунинг учун бошланғич синфларда ўқув фанларини ўқитиш баробарида келгусида ўқитиладиган, ҳаётда асосий жараён ва ўринда эга бўладиган ўқув фанларининг асосий пойдевори яратилади. Дарҳақиқат, бугунги кунда юртимизда ҳам фин таълим тизимига ўхшаш ўқув дастурлари яратиш истаги ва бу борадаги ҳаракатлар йўқ эмас. Бундай мақсадга эришишда бир қанча талаб ва таклифлар билдирилган жумладан, мактабларда замонавий бошқарувни жорий қилиш, энди мактаб директорларини лавозимга тайинлаш бевосита маҳаллий кенгашлар билан келишилган ҳолда, танлов асосида амалга оширилиши ва бундан асосий мақсад – мактабларнинг самарали фаолиятини ташкил этиш, директорлар ва кадрлар ишига ноқонуний аралашувларга барҳам бериш; мактаблар билим билан бирга тарбия, маънавият маскани ҳамдир, шундай экан, давлатимиз раҳбари бу ишларга ҳудудларда яшаб, ижод қилаётган шоир ва ёзувчиларни кенг жалб қилиш; янги методикани самарали йўлга қўйиш учун барча мактаб ўқитувчилари видеоалоқа орқали хорижий мутахассислар иштирокида ўқитилиши; энг муҳими, бу жараёнларга педагогика йўналишидаги университет ва институтлар ҳам жалб қилиниб, педагог кадрлар тайёрлаш методикаси ҳам янгиланиши; математика, физика, кимё, биология ва

информатика фанлари бўйича чет эллардаги илғор дарсликлар чуқур ўрганишга урғу бериш; жамиятда муаллимнинг обрў-еътибори ва мақомини кўтаришдир. “Ҳаммамиз азиз фарзандларимиз ҳаёти ва тақдирини ўқитувчи ва мураббийларга ишониб топширамыз. Мана шундай беқиёс бойлик посбонлари, келажак бунёдкорлари бўлган бу мўтабар зотларга муносиб ҳурмат-еҳтиром кўрсатишимиз керак”, - дея таъкидлайдилар Юртбошимиз³. Зеро, биз устозни отадай улуғ деб билган, доимо ардоқлаган маърифатпарвар халқнинг вакилларимиз ва муаллим, ўқитувчи деганимизда энг азиз ва ҳурматли бўлган, зиёли ва замонавий, самимий ва меҳрибон инсонларни тасаввур қиламыз. Чунки ҳаммамизга ҳам шу муаллим сабоқ ва таълим бериб, меҳрибон ота-оналаримиз тарбиялайди. Бугунги кунда Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даври пойдеворини яратяпмиз. Ҳар бир оила, ҳар бир бола ҳаёти мактаб билан боғлангани, бу масала давлатнинг, жамиятнинг энг муҳим вазифаларидан биридир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. И.А.Каримов “ Баркамол авлод-мамлакатимизни ривожланишида ҳал қилувчи куч” мавзусидаги халқаро конференцияси. Т., 2012.
2. Ш.М.Мирзиёев “Таълим-тарбия тизими: тараққиётнинг янги босқичи” видеоселекторидаги нутқи. Т., 31.10.2020.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 30-июндаги «Ўзбекистон Республикасида ёшларга

³ Ш.М.Мирзиёев “Таълим-тарбия тизими: тараққиётнинг янги босқичи” видеоселекторидаги нутқи. Т., 31.10.2020.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

оид давлат сиёсатини тубдан ислоҳ қилиш ва янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-6017-сон Фармони.

4. Маҳкамов М “Бўлажак тарбиячиларнинг педагогик мулоқат маданиятини шакллантириш” номзодлик диссертацияси. Т., 2005.

5. Х.Хуррамов “Таълим-тарбиянинг замонавий ташкилий шакллари” номзодлик диссертацияси. Термиз., 2013.

6. Kirsti Lonka “Education lifted Finland out of poverty, but we need to keep developing to remain at the cutting edge”, University of Helsinki. 2018

7. Pasi Sahlberg “Finnish education system”. Cambridge MA Harvard university.

8. Илкка Тайпале. Финляндиянинг 100 та ижтимоий инновацияси. Финляндия қандай қилиб финляндия бўлди: Сиёсий, ижтимоий ва маиший инновациялар.

9. <http://old.president.uz>

10. <https://sof.uz/uz/post/>

11. <http://iiv.uz/uz/news>

12. <https://www.xabar.uz/uz>

13. www.fenching.uz/ru/page

14. Library.ziyonet.uz

15. <http://lex.uz>